

BIỆN PHÁP QUẢN LÝ VĂN HÓA ỨNG XỬ CỦA SINH VIÊN TRƯỚC TÁC ĐỘNG CỦA MẠNG XÃ HỘI (NGHIÊN CỨU TRƯỜNG HỢP TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ - ĐẠI HỌC ĐÀ NẴNG)

MANAGING STUDENT'S BEHAVIOR CULTURE IN THE FACE OF SOCIAL NETWORKS
(A CASE STUDY AT THE UNIVERSITY OF DANANG – UNIVERSITY OF ECONOMICS)

Hoàng Thị Kim Liên^{1*}, Lê Thái Trường Thi²

¹Trường Đại học Kinh tế - Đại học Đà Nẵng

²Trường Chính trị Tỉnh Ninh Thuận

*Tác giả liên hệ: lienhtk@due.edu.vn

(Nhận bài: 30/6/2022; Chấp nhận đăng: 22/10/2022)

Tóm tắt - Hiện nay, mạng xã hội đã trở thành một phần trong quá trình học tập và cuộc sống của sinh viên nói chung và sinh viên Trường Đại học Kinh tế - Đại học Đà Nẵng (ĐHKT - ĐHĐN) nói riêng. Do đó, sự tác động của mạng xã hội đến sinh viên là không thể tránh khỏi. Qua số liệu khảo sát cho thấy, công tác quản lý văn hóa ứng xử trên mạng xã hội của sinh viên được sự quan tâm đúng mức từ phía nhà trường, phần lớn sinh viên Trường ĐHKT - ĐHĐN có ứng xử văn minh, lành mạnh trên mạng xã hội. Tuy nhiên, một số sinh viên có những biểu hiện chưa tốt trong ứng xử, biểu hiện qua lời nói, hành vi, thái độ của mình trên các trang Fanpage của nhà trường. Trong bài viết, tác giả làm rõ các khái niệm liên quan, phân tích sự cần thiết và thực trạng quản lý văn hóa ứng xử, từ đó đề xuất một số biện pháp để quản lý hiệu quả văn hóa ứng xử trên mạng xã hội của sinh viên Trường ĐHKT - ĐHĐN nhất là trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa - Quản lý; văn hóa ứng xử; mạng xã hội; sinh viên Trường Đại học Kinh tế - Đại học Đà Nẵng

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, cùng với sự phát triển xã hội, sử dụng mạng xã hội là một nhu cầu không thể thiếu, trong đó sinh viên là đối tượng vừa có những đặc điểm thuận lợi cho việc tiếp thu các yếu tố tích cực, vừa có đặc điểm dễ bị tổn thương trước những tác động tiêu cực của mạng xã hội.

Thực tiễn nghiên cứu trường hợp sinh viên Trường ĐHKT - ĐHĐN cho thấy, đa số sinh viên có thái độ, hành vi ứng xử tích cực và phù hợp trên môi trường mạng, tận dụng mạng xã hội như một kênh hữu hiệu phục vụ cho các nhu cầu cuộc sống, học tập, làm chủ được bản thân trước những tác động tiêu cực của mạng xã hội. Tuy nhiên, vẫn còn một bộ phận sinh viên thiếu sự chuẩn bị về kỹ năng và tâm thế nên không tận dụng được ưu thế của mạng xã hội, thậm chí bị sa đà, chìm đắm trong thế giới ảo, chịu tổn hại về tinh thần, vật chất. Thậm chí, một số sinh viên còn có những hành vi lệch lạc, ứng xử trái với những giá trị đạo đức xã hội. Theo Phạm Hồng Tung: “Tác động tiêu cực của mạng xã hội làm cho sinh viên suy giảm tinh thần đấu tranh chống lại những biểu hiện sai trái trong cuộc sống, thấy đúng không bảo vệ, thấy sai không dám lên án, né tránh những việc gây phương hại đến lợi ích cá nhân và thờ ơ đối với các vấn đề của đất nước” [1, tr.362]. Do đó, tìm hiểu và phân tích văn hóa ứng xử của sinh viên Trường ĐHKT - ĐHĐN trước tác động của mạng xã hội để có biện pháp

Abstract - Currently, the social networks have become a part of the learning process and life of students in general and students of the University of Danang - University of Economics (UD-DUE) in particular. Therefore, the impact of social networks on students is inevitable. The survey data shows that UD-DUE attaches a special importance to students' behavior on social networks. Most UD-DUE's students have their civilized behaviors on social networks. However, there still exists several students, who showed bad words and attitudes in UD-DUE's fanpage. In this article, the author clarifies relevant concepts, as well as analyzes the necessity and the management status of behavioral culture, thereby proposing some solutions to effectively manage behavioral culture on social networks of UD-DUE's students in the current period.

Key words - Management; behavioral culture; social networks; UD-DUE's Student

quản lý hiệu quả là một vấn đề cấp bách và có ý nghĩa thực tiễn trong giai đoạn hiện nay.

2. Nội dung

2.1. Khái niệm quản lý văn hóa ứng xử trên mạng xã hội và đặc điểm nhận dạng văn hóa ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội hiện nay

- *Khái niệm văn hóa ứng xử trên mạng xã hội và quản lý văn hóa ứng xử trên mạng xã hội*

Văn hóa ứng xử trên mạng xã hội là kết quả của quá trình con người tham gia, sử dụng và chịu tác động của mạng xã hội thông qua việc tìm kiếm, chia sẻ thông tin, học tập, trao đổi, giao lưu, đăng tin, kết bạn, bình luận... trên một không gian ảo. Do đó, có thể hiểu: Văn hóa ứng xử trên mạng xã hội là tổng hợp thái độ, hành vi người dùng thông qua sự tương tác lẫn nhau trên một không gian ảo. Trên thực tế, văn hóa ứng xử trên mạng xã hội phản ánh thực tế văn hóa ứng xử ở xã hội hiện thực, “với phạm vi tác động rộng rãi, tốc độ lan truyền nhanh, khó kiểm soát, mạng xã hội như “con dao hai lưỡi” có thể lan tỏa những điều tốt đẹp nhưng cũng dễ bị lợi dụng gây ra nhiều hệ lụy [2, tr.102]. Vì vậy, cần có biện pháp quản lý hiệu quả, quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội là hoạt động có mục đích, có kế hoạch của các lực lượng dưới sự lãnh đạo của cấp ủy đảng, quản lý và điều hành của cơ quan

¹ The University of Danang - University of Economics (Hoang Thi Kim Lien)

² Political School of Ninh Thuan Province (Le Thai Truong Thi)

chức năng của nhà trường và sự tự giác của mỗi sinh viên làm cho toàn bộ những hoạt động của sinh viên trên mạng xã hội phù hợp với những chuẩn mực xã hội, môi trường học tập, rèn luyện.

- Đặc điểm dạng văn hóa ứng xử trên mạng xã hội

Để nhận dạng văn hóa ứng xử trên mạng xã hội của sinh viên cần được xem xét trong mối quan hệ với chuẩn giá trị xã hội mà sinh viên đang sống. Chuẩn giá trị xã hội là các giá trị cốt lõi được lựa chọn, đánh giá, xác định và cấu trúc theo những bậc thang nhất định như những chuẩn mực chung cho đại đa số thành viên xã hội, gắn với từng thời kỳ, từng điều kiện lịch sử cụ thể. Có thể nhận dạng văn hóa ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội dựa vào một số đặc điểm sau:

Thứ nhất, về hành vi ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội: Hành vi ứng xử có văn hóa trên mạng xã hội là những hành vi sinh viên tự giác thực hiện, có động cơ phù hợp với chuẩn mực xã hội, đặc biệt là những quy tắc ứng xử đó phải phù hợp với những quy định của pháp luật nội quy, quy chế của nhà trường. Bên cạnh đó, đánh giá về hành vi ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội cần phải xem xét các yếu tố ảnh hưởng đến hành vi đó, trong đó có cả yếu tố khách quan và chủ quan. Để ứng xử một cách có văn hóa trên mạng xã hội đòi hỏi sinh viên phải nắm được các chuẩn mực và quy tắc ứng xử đã được thừa nhận, nắm được ý nghĩa đạo đức và thẩm mỹ của hành vi, đồng thời mong muốn làm theo những quy tắc và chuẩn mực đó.

Hành vi ứng xử trên mạng xã hội thường được biểu hiện thông qua lời nói, bình luận, ngôn từ mà sinh viên sử dụng để đưa ra quan điểm, suy nghĩ của mình về một vấn đề nào đó, về một ai đó. Hành vi ứng xử có văn hóa được biểu hiện ở một số khía cạnh sau:

Nhận thức: Sinh viên hiểu biết ý nghĩa các chuẩn mực và nắm được quy tắc thực hiện hành vi ứng xử đã được xã hội thừa nhận, tức là đòi hỏi ý thức của cá nhân về những chuẩn mực cần phải tuân thủ.

Thái độ, tình cảm: Sinh viên tin tưởng và mong muốn thực hiện các chuẩn mực ứng xử, tức là đòi hỏi cá nhân có động cơ đúng đắn để thúc đẩy hành động.

Hành động, hành vi: Sinh viên biết lựa chọn, sử dụng phương tiện giao tiếp một cách đúng đắn, sáng tạo, phù hợp với từng đối tượng giao tiếp, hoàn cảnh, mục đích và chủ thể giao tiếp.

Những khía cạnh trên có mối quan hệ chặt chẽ với nhau tạo nên cơ cấu chỉnh thể, điều chỉnh hành vi sinh viên trong những hành động ứng xử hằng ngày, thông qua các phương tiện giao tiếp trên mạng xã hội như bình luận, lời nói, ngôn từ sử dụng.

Thứ hai, thái độ của sinh viên đối với những hiện tượng tích cực và tiêu cực trên mạng xã hội: Hiện nay, mạng xã hội với những tác động tích cực hoặc tiêu cực sẽ ảnh hưởng không nhỏ thái độ ứng xử của sinh viên, sự lựa chọn loại thái độ và cách hành xử cho từng loại tình huống cụ thể trong cuộc sống sinh viên hoàn toàn có thể chủ động quyết định.

Thái độ sống tích cực, luôn biết chia sẻ những thông tin bổ ích trên không gian mạng sẽ góp phần tuyên truyền những năng lượng tích cực cho bạn bè, người thân, cộng

đồng xã hội, ngược lại luôn có thái độ tiêu cực, quan tâm và chia sẻ những thông tin thiếu chính thống, chưa kiểm chứng sẽ vô tình hoặc cố ý tiếp tay cho kẻ xấu làm hoang mang dư luận, gây mất đoàn kết. Thái độ ứng xử tích cực trên mạng xã hội còn thể hiện ở trách nhiệm của sinh viên, luôn quan tâm đến đời sống chính trị - xã hội của đất nước, đấu tranh chống lại mọi hành vi xâm phạm đến lợi ích xã hội, lợi ích quốc gia, đấu tranh đến cùng với những biểu hiện tiêu cực trên không gian mạng, có thái độ bảo vệ cái đúng, lên án cái sai, tôn trọng pháp luật, xử sự đúng chuẩn mực đặc biệt cần thực hiện nghiêm túc những quy tắc ứng xử trên mạng xã hội.

Thứ ba, Mục đích sử dụng mạng xã hội của sinh viên

Trong thời đại Cách mạng công nghiệp 4.0, công nghệ thông tin ngày càng phát triển mạnh mẽ, mạng xã hội trở thành công cụ để mọi người giữ liên lạc với nhau, chia sẻ tài liệu, thông tin một cách nhanh chóng, hiệu quả. Tuy nhiên, nếu chúng ta lạm dụng mạng xã hội vì mục đích trục lợi như câu “view”, câu “like” hay bất cứ một hành động nào khác mà sử dụng những thông tin sai sự thật gây ảnh hưởng đến công việc kinh doanh mua bán của cá nhân, tổ chức; hoặc xúc phạm đến nhân phẩm, uy tín, danh dự của người khác sẽ gây ra những hệ lụy khó lường.

Theo Nghị định số 72/2013/NĐ-CP ngày 15/7/2013 của Chính phủ về quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet và thông tin trên mạng, nghiêm cấm cá nhân, tổ chức thực hiện các hành vi theo khoản 1, Điều 5 Nghị định này trên Internet kể cả mạng xã hội như: “Đưa thông tin xuyên tạc, vu khống, xúc phạm uy tín của tổ chức, danh dự và nhân phẩm của cá nhân; Giả mạo tổ chức, cá nhân và phát tán thông tin giả mạo, thông tin sai sự thật xâm hại đến quyền và lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân”

Theo đó, ngày 17/6/2021, bộ quy tắc ứng xử trên mạng xã hội đã chính thức được ban hành, với bộ quy tắc đó đã tạo góp phần rất lớn trong việc làm lành mạnh mạng xã hội tại Việt Nam, trong quy tắc ứng xử khuyến khích những hành vi tích cực như: Chia sẻ những thông tin bổ ích, những tấm gương điển hình về người tốt, việc tốt, tuyên truyền, quảng bá những hình ảnh đẹp về con người, đất nước Việt Nam; Trong giao tiếp trên không gian mạng cần sử dụng ngôn từ phù hợp... Đây được xem là cơ sở pháp lý vô cùng quan trọng để sinh viên nói riêng và mọi tổ chức cá nhân nói chung có cơ sở để sử dụng mạng xã hội đúng mục đích, tránh những mục đích xấu gây ra những hệ lụy khó lường.

2.2. Sự cần thiết phải quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trước tác động của mạng xã hội

Cùng với sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin, mạng xã hội đã và đang làm thay đổi thói quen sinh hoạt, giải trí và phương thức tìm kiếm thông tin của sinh viên. Việc sử dụng mạng xã hội hằng ngày đã trở thành một thói quen không thể thiếu đối với mọi người và “do sự phổ biến của các thiết bị di động, việc lạm dụng mạng xã hội trở thành một hiện tượng toàn cầu, trong đó Facebook là mạng xã hội phổ biến nhất, có 80% sinh viên sử dụng mạng Facebook mỗi ngày” [3; tr.102]. Sinh viên là lứa tuổi có năng lực nhận thức tốt, nhanh nhạy, thông minh và dễ tiếp thu những tri thức mới. Tuy nhiên, đây là độ tuổi nhạy cảm, họ dễ bị tác động bởi ngoại cảnh, chưa có độ chín trong cách ứng xử, một

bộ phận sinh viên còn thiếu kinh nghiệm sống, dễ nhìn nhận, đánh giá chưa đúng về những thông tin trên mạng xã hội, theo Hà Thị Bích Thủy: “Sinh viên thường khá nhanh nhạy trong việc tiếp thu các thông tin mới, cũng như luồng tư tưởng mới trong xã hội. Song, do còn có giới hạn về trình độ nhận thức và kinh nghiệm sống nên khả năng phân tích và chọn lọc thông tin có hạn chế” [4, tr.97]. Do vậy, sự quản lý, định hướng đúng đắn, kịp thời về cách ứng xử, hành vi, thái độ đối với những hiện tượng tích cực hay tiêu cực trên mạng xã hội có vai trò đặc biệt trong giai đoạn này. Trước thế giới mạng hỗn độn và tác động thường xuyên, sinh viên sẽ có những nhận thức và hành vi lệch chuẩn nếu không được trang những kiến thức và kỹ năng cần thiết. Nhiều giá trị thật - ảo đan xen, nhiều luồng thông tin đúng - sai có ranh giới mong manh. Vì vậy, quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trước tác động của mạng xã hội nhằm giảm thiểu, hạn chế, ngăn ngừa, khắc phục những ảnh hưởng tiêu cực, tiếp nhận chuyển hóa những tác động tích cực của mạng xã hội để hình thành, phát triển hoàn thiện văn hóa ứng xử, góp phần hoàn thiện nhân cách của sinh viên theo mô hình chuẩn mực mà nhà trường đề ra. “Mạng xã hội hiện nay phát triển như là một tất yếu, do vậy, muốn quản lý tốt nên xây dựng những văn bản quản lý riêng và hướng tới xây dựng một đạo luật quản lý về mạng xã hội” [5, tr.47]. Quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trước tác động của mạng xã hội là hoạt động đòi hỏi sự kết hợp từ các cơ quan, ban ngành, nhà trường, xã hội mà còn là hoạt động chủ động, tích cực từ phía sinh viên. Trong đó, sinh viên không chỉ thụ động chịu tác động mà họ chính là những người trực tiếp tham gia vào mạng xã hội, đóng góp vào sự tồn tại và phát triển của mạng xã hội bằng những hoạt động của bản thân mình. Do đó, quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trước tác động của mạng xã hội còn hướng đến mục tiêu làm cho sinh viên trở thành những thành viên tích cực với những bình luận, hành vi chia sẻ thông tin một cách sáng suốt, góp phần tuyên truyền những cái đúng và những thông tin tích cực đồng thời, ngăn chặn những thông tin sai, những hành vi tiêu cực trên mạng xã hội.

Chủ thể quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trước tác động của mạng xã hội là các cấp ủy đảng, ban giám hiệu nhà trường, các cơ quan chức năng, đoàn, hội, giảng viên và sinh viên. Trong đó, căn cứ vào chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của từng tổ chức. Lực lượng mà có thể phân định thành chủ thể lãnh đạo, chủ thể quản lý, chỉ đạo và tổ chức thực hiện. Trên cơ sở quán triệt các nghị quyết của Đảng cấp trên, quy tắc ứng xử trên mạng xã hội, các quy định, chỉ thị, hướng dẫn về sử dụng mạng xã hội, Internet... các cấp ủy đảng trong nhà trường đề ra các nghị quyết lãnh đạo trong đó xác định mục tiêu, nội dung, phương hướng, nhiệm vụ, yêu cầu, giải pháp quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên, ngăn chặn các ảnh hưởng tiêu cực từ mạng xã hội đến cách ứng xử của sinh viên.

Sinh viên là những chủ thể trực tiếp trong quản lý văn hóa ứng xử trước tác động của mạng xã hội. Trên cơ sở tiếp nhận và quán triệt chủ trương, nghị quyết lãnh đạo của các cấp ủy, tổ chức Đảng, chương trình, kế hoạch, phong trào hành động của các tổ chức đoàn thể, bản thân mỗi sinh viên phải chủ động chuyển hóa nó thành yêu cầu, đòi hỏi đối với bản thân, từ đó nỗ lực tu dưỡng theo những đặc trưng có tính tiêu chuẩn của văn hóa ứng xử trên mạng xã hội,

nâng cao năng lực tiếp nhận những cách ứng xử tích cực, hạn chế những hành vi, bình luận, chia sẻ ảnh hưởng đến người khác và chia sẻ những thông tin gây hoang mang dư luận. Tính chủ động của sinh viên trong quản lý văn hóa ứng xử trên mạng xã hội góp phần quan trọng trong việc hình thành môi trường không gian an toàn, lành mạnh, hướng đến những điều tích cực trong cuộc sống.

Sự tác động của mạng xã hội đến văn hóa ứng xử của sinh viên ở cả hai mặt tích cực và tiêu cực. Tuy nhiên, sự tác động của hai xu hướng này cũng không phải là bất biến, trong thực tế, có những nội dung tích cực nhưng sinh viên không biết khai thác, chuyển hóa thành tình cảm, hành vi, niềm tin, thái độ thì sự tác động đó không có ý nghĩa. Ngược lại, có những thông tin độc hại, vô bổ, xuyên tạc, những hành vi phản cảm mà được sinh viên quan tâm, tiếp thu thì nó sẽ tác động tiêu cực đến văn hóa ứng xử của sinh viên.

2.3. Thực trạng quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội tại Trường ĐHKHT - ĐHQĐN hiện nay

Mục đích khảo sát: Nhằm mục đích đánh giá khách quan về hoạt động quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội tại Trường ĐHKHT - ĐHQĐN, từ đó thấy được ưu điểm tìm ra những tồn tại, nguyên nhân và đưa ra những biện pháp để quản lý hiệu quả.

Nội dung khảo sát: Đánh giá hoạt động quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên Trường ĐHKHT - ĐHQĐN dựa trên nội dung, biện pháp thực hiện và hiệu quả quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội. Bên cạnh đó khảo sát còn tập trung vào thái độ, hành vi và ngôn từ sinh viên sử dụng trên mạng xã hội.

Phương pháp khảo sát: Sử dụng phương pháp điều tra xã hội học, đồng thời sử dụng phương pháp phỏng vấn, phân tích, tổng hợp, đánh giá nguồn dữ liệu sơ cấp để kết luận nghiên cứu.

Khảo sát được tiến hành trên 66 CBCC –VC (cán bộ công chức – viên chức) nhà trường và 507 sinh viên chính quy của các ngành học thuộc Trường ĐHKHT - ĐHQĐN. Bảng hỏi được thiết kế trên nền tảng Google Form và gửi cho sinh viên thông qua Gmail, Facebook và Zalo, thông tin được phân tích vào tháng 8-9/ 2022.

Từ kết quả khảo sát thực trạng quản lý văn hóa ứng xử ở Bảng 1 cho thấy:

Trong công tác quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội đến nay, với câu hỏi 1 về nội dung quản lý có 62.2% CBCC –VC trả lời cần tập trung quản lý thái độ, hành vi, ngôn từ khi sinh viên tham gia vào mạng xã hội và cần tập trung quản lý các trang Fanpage của nhà trường. Về biện pháp quản lý trong câu hỏi 2 có 34,9% trả lời cần xác định rõ nội dung quản lý và quy định rõ trách nhiệm sinh viên khi vi phạm; 40,9% trả lời cần phát huy vai trò của tất cả các lực lượng trong nhà trường; 24,2% trả lời cần phát huy hiệu quả công tác tuyên truyền, vận động và hoặc các biện pháp khác. Trong câu hỏi 3 về hiệu quả quản lý, có 63,6% CBCC –VC cho rằng hầu hết sinh viên có thái độ, hành vi, lời nói chuẩn mực, chỉ có 36,4% trả lời vẫn còn một số sinh viên sử dụng ngôn từ chưa phù hợp.

Từ thực trạng trên cho thấy, Nhà trường rất chủ động giám sát và xử lý sự cố truyền thông, nắm bắt kịp thời tình hình tư tưởng và các phản ánh của sinh viên về nhiều vấn

đề khác nhau trên mạng xã hội thông qua các Fanpage nhà trường; Nội dung quản lý hiện nay không chỉ về thái độ, hành vi, ngôn từ khi sinh viên tham gia vào mạng xã hội mà còn tập trung quản lý các trang Fanpage của trường ngăn chặn kịp thời những thông tin xấu và bịa đặt xuất hiện; các biện pháp cũng đa dạng từ nội dung đến hình thức; hiệu quả quản lý có nhiều tín hiệu tích cực.

Bảng 1. Khảo sát thực trạng quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên Trường ĐHKT - ĐHDN trước tác động của mạng xã hội

STT	Nội dung khảo sát	Kết quả khảo sát					
CÂU HỎI KHẢO SÁT DÀNH CHO CÁN BỘ CC – VC							
1	Theo quý thầy (cô), quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội tại Trường ĐHKT – ĐHDN hiện nay cần tập trung vào nội dung nào?	Quản lý về thái độ, hành vi, ngôn từ khi sinh viên tham gia vào mạng xã hội	Quản lý tốt các trang Fanpage của trường ngăn chặn kịp thời những thông tin xấu và bịa đặt xuất hiện		Tập trung quản lý cả tốt cả hai nội dung trên		
		16	9		41		
2	Theo quý thầy (cô), biện pháp quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội hiện nay?	Xác định rõ nội dung trong quy chế quản lý và quy định rõ trách nhiệm của sinh viên vi phạm	Phát huy vai trò của các tất cả các lực lượng trong nhà trường (BGH, Khoa, Phòng, Đoàn, Hội ...) trong công tác quản lý		Phát huy hơn nữa hiệu quả của công tác tuyên truyền, vận động; (hoặc các biện pháp khác)...		
		23	27		16		
3	Hiệu quả trong công tác quản lý văn hóa ứng xử trên mạng xã hội hiện nay của trường ĐHKT như thế nào?	Hầu hết sinh viên có thái độ, hành vi, lời nói chuẩn mực khi tham gia vào mạng xã hội	Một số sinh viên còn sử dụng ngôn từ chưa phù hợp khi tham gia vào mạng xã hội		Không quan tâm		
		42	24		0		
CÂU HỎI KHẢO SÁT DÀNH CHO SINH VIÊN							
4	Mục đích sử dụng mạng xã hội chủ yếu của anh/ chị là gì?	Cập nhật thông tin để phục vụ cho học tập, công việc		Giải trí		Bán hàng online và các mục đích khác	
		272		209		26	
5	Khi tham gia vào các Fanpage của Trường ĐHKT, anh/ chị nhận thấy những biểu hiện về hành vi ứng xử nào sau đây?	Có những thông tin chưa được kiểm chứng xuất hiện		Có những bình luận, dùng ngôn từ chưa chuẩn mực		Có xuất hiện những hình ảnh phản cảm	
		Có	Không	Có	Không	Có	Không
		405	102	492	10	17	490
6	Anh/ chị thường quan tâm và chia sẻ những thông tin gì trên mạng xã hội?	Những thông tin tích cực, có tính lan tỏa		Những thông tin nóng, gây sốc		Chỉ sử dụng mạng xã hội khi cần và ít chia sẻ	
		212		98		197	
7	Thái độ của anh/ chị về những thông tin và bình luận tiêu cực trên mạng xã hội	Lên án mạnh mẽ		Đọc và gửi cho bạn bè xem một cách riêng tư hoặc các nhóm kín		Đọc rồi bỏ qua	
		102		215		199	

Kết quả khảo sát thực trạng văn hóa ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội ở Bảng 1, cho thấy:

- Về mục đích sử dụng mạng xã hội: Với câu hỏi 4, có 53,6% SV sử dụng mạng xã hội cập nhật thông tin phục vụ cho học tập và công việc; 41,2% SV dùng mạng xã hội để giải trí; 5,2% SV dùng MXH để bán hàng online và các mục đích khác. Số liệu trên cho thấy, đa số sinh viên sử dụng mạng xã hội với mục đích tích cực.

- Về hành vi khi tham gia mạng xã hội: Với câu hỏi 5 về những hành vi tiêu cực trên các trang Fanpage của trường 79,9% trả lời có nhiều thông tin chưa được kiểm chứng xuất hiện, có 20,1% SV trả lời không. Có 97% SV trả lời có những bình luận, ngôn từ phản cảm xuất hiện, số SV trả lời không có là 3%. Với 3,4% SV trả lời có xuất hiện những hình ảnh phản cảm và 96,6% trả lời không có. Qua khảo sát, tại các Fanpage của trường có những thông tin chưa được kiểm chứng xuất hiện, hầu hết sinh viên đều khẳng định có những bình luận sử dụng ngôn từ chưa phù hợp xuất hiện. Việc chia sẻ những thông tin tích cực, bổ ích 41,8% sinh viên thực hiện, 19,3% sinh viên trả lời có chia sẻ những thông tin nóng, gây sốc và 38,9% chưa quan tâm và không chia sẻ.

- Về thái độ đối với những thông tin tiêu cực trên mạng xã hội; Có 20,1% SV lên án mạnh mẽ, 42,2% SV đọc và gửi cho bạn bè, 39,2% sinh viên đọc rồi bỏ qua. Số liệu trên cho thấy, thái độ của sinh viên đối với những bình luận và thông tin tiêu cực vẫn chưa mạnh mẽ, tin thần phản biện đối với những thông tin còn thờ ơ và chưa quyết liệt.

Qua số liệu phân tích thực trạng, hầu hết sinh viên được khảo sát có thái độ, hành vi ứng xử văn minh, tích cực trên mạng xã hội, ngôn từ sử dụng trong phù hợp, thể hiện cách cư xử chuẩn mực, lễ phép với người dùng trên mạng xã hội. Tuy nhiên, vẫn còn một số sinh viên có thái độ thờ ơ, vô cảm trước những thông tin bình luận tiêu cực, và ít chia sẻ lan tỏa những thông tin tích cực, chưa có thái độ phê phán mạnh mẽ đối với những thông tin sai lệch, thậm chí một số sinh viên còn có hành vi chia sẻ những thông tin sai sự thật vào các hội nhóm đã làm cho những vấn đề tiêu cực được phát tán rộng hơn... đây là những vấn đề cần được quan tâm và có những định hướng và biện pháp quản lý kịp thời tránh gây ra những hệ lụy về sau.

Thực trạng đó xuất phát từ một số nguyên nhân sau: Những thông tin chưa được kiểm chứng và tiêu cực xuất hiện ngày càng nhiều trên mạng xã hội nên rất dễ tiếp cận sẽ tác động đến sinh viên trong việc chọn lọc thông tin; Một bộ phận sinh viên chưa nhận thức đúng đắn về tầm quan trọng của việc ứng xử trên mạng xã hội...

2.4. Biện pháp quản lý văn hóa ứng xử của sinh viên trên mạng xã hội trong giai đoạn hiện nay

Theo Peter Townsend: “Máy tính, Internet, và các tội phạm thông qua thiết bị điện tử đang là một ngành phát triển bùng nổ theo cấp số mũ. Lợi nhuận thì nhiều, nguy cơ bị phát giác và truy tố vẫn còn thấp, và những kiểu tội phạm như thế này vẫn còn tiếp tục phát triển. Tất cả các cấp độ xã hội, từ cá nhân đến các cơ quan chính phủ, bởi thế cần phải cực kỳ cảnh giác” [9, tr.372]. Mặt trái của môi trường mạng luôn song hành với những tiện ích và sự hữu dụng mà nó mang lại. Đồng thời, mạng xã hội ngày càng phát triển thì càng nảy sinh những hình thức tiêu cực, tinh vi, khó nhận biết và khó lường hết đối với người sử dụng mà đặc biệt là sinh viên. Do đó, để quản lý hiệu quả những tác động của mạng xã hội đối với sinh viên cần tập trung một số biện pháp sau:

Một là, cần xác định cụ thể các nội dung trong quy chế quản lý và sử dụng mạng xã hội, quy định rõ trách nhiệm của sinh viên trong từng trường hợp vi phạm và có hình thức kỷ luật tương ứng.

Quy chế quản lý và sử dụng mạng xã hội là một trong những biện pháp mạnh, có tính răn đe, phòng ngừa những hành vi vi phạm pháp luật về an ninh mạng. Theo điều 9 Luật an ninh mạng số 24/2018/QH14 ngày 12/6/2018 quy định “người nào có hành vi vi phạm quy định của luật này thì tùy theo tính chất, mức độ vi phạm mà bị xử lý kỷ luật, xử lý vi phạm hành chính hoặc bị truy cứu trách nhiệm hình sự, nếu gây thiệt hại thì sẽ bồi thường theo quy định của pháp luật” [6]. Bên cạnh đó, Nghị định số 15/2020/NĐ-CP ngày 3/2/2020 của Chính phủ quy định mức độ vi phạm sẽ bị xử phạt đối với những hành vi như “cung cấp, chia sẻ những thông tin giả mạo, sai sự thật, xuyên tạc, bịa đặt, gây hoang mang dư luận” [7]. Ngày 17/6/2021 của Bộ thông tin & truyền thông Bộ quy tắc ứng xử trên mạng xã hội với mục đích: “tạo điều kiện phát triển lành mạnh mạng xã hội Việt Nam... xây dựng chuẩn mực đạo đức về hành vi, ứng xử trên mạng xã hội, giáo dục ý thức, thói quen tích cực trong các hành vi ứng xử của người dùng trên mạng xã hội, góp phần xây dựng môi trường mạng an toàn, lành mạnh tại Việt Nam” [8]. Một trong nội dung quan trọng của bộ quy tắc ứng xử là để hành vi, ứng xử trên mạng xã hội phù hợp với các giá trị đạo đức, văn hóa truyền thống đạo đức tốt đẹp của dân tộc Việt Nam. Xây dựng nội dung, nhà trường cần bám sát luật không gian mạng, bộ quy tắc ứng xử trên mạng xã hội, đồng thời đưa ra những nội dung cụ thể trong quản lý như về hành vi, thái độ, bình luận vi phạm quy định và có những hình thức kỷ luật phù hợp với từng vi phạm cụ thể.

Nội dung trong quy chế quản lý cần phải xác định rõ: những hành vi, thái độ, bình luận được phép, khuyến khích trên mạng xã hội như những thông tin có nguồn gốc chính thống, đáng tin cậy; những hành vi ứng xử phù hợp với giá trị đạo đức, văn hóa truyền thống của dân tộc Việt Nam; những bình luận cần sử dụng ngôn từ phù hợp, không gây chia rẽ, mất đoàn kết và ảnh hưởng đến danh dự, nhân phẩm của người các thầy cô giáo, cán bộ viên chức của nhà trường. Cần đưa vào quy chế những hành vi không được phép: như sử dụng ngôn ngữ phân cảm, tung tin giả, xuyên tạc, kích động, gây hoang mang dư luận xã hội...bên cạnh cần có những hình thức kỷ luật tương ứng. Mức kỷ luật có thể từ khiển trách, cảnh cáo và nặng hơn là đình chỉ học tập 6 tháng đến 12 tháng tùy thuộc vào mức độ vi phạm, những trường hợp vi phạm pháp luật nghiêm trọng như gây phương hại đến an ninh quốc gia, thường xuyên tuyên truyền những tư tưởng kích động, hoang mang dư luận nếu gây ra những hậu quả nghiêm trọng cần đình chỉ thôi học. Những biện pháp xử lý đủ mạnh sẽ mang tính chất răn đe, kịp thời ngăn chặn những hành vi, thái độ và bình luận trên không gian mạng không chuẩn mực ảnh hưởng đến uy tín, danh dự của cá nhân, của tổ chức. Bên cạnh đó, nhà trường cần có cơ chế kiểm tra, giám sát phù hợp để kịp thời ngăn ngừa những hành vi tiêu cực trên mạng xã hội của sinh viên.

Hai là, phát huy vai trò của các tất cả các lực lượng trong nhà trường (BGH, Khoa, Phòng, Đoàn, Hội ...) trong công tác quản lý.

Để phát huy hiệu quả của công tác quản lý nhà trường cần có sự tham mưu và phối hợp đồng bộ với các phòng, khoa trực tiếp quản lý sinh viên và phát huy hiệu quả vai trò của đoàn thanh niên, hội sinh viên trong kiểm tra, giám sát

để kiểm tra và phát hiện kịp thời những hành vi vi phạm, những bình luận và việc làm trái với đạo đức truyền thống trên mạng xã hội, “phát hiện, xử lý kịp thời vấn đề tư tưởng của sinh viên trong tình hình mới...phấn đấu bảo đảm sinh viên thực hiện tốt chủ trương chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước, quy chế, quy định của nhà trường” [10, tr.7]. Các phòng, khoa có quản lý sinh viên cần trực tiếp tham mưu cho đảng ủy, ban giám hiệu trường trong tổ chức và chỉ đạo công tác quản lý và giáo dục sinh viên, thường xuyên tổ chức kiểm tra, hướng dẫn cho sinh viên sử dụng mạng xã hội một cách hiệu quả, nhắc nhở sinh viên về những quy định của nhà trường khi tham gia các trang mạng xã hội, yêu cầu sinh viên chấp hành nghiêm túc nội quy, quy chế của nhà trường. Đồng thời, cần có kế hoạch tổ chức, hướng dẫn sinh viên tìm hiểu, học tập, nghiên cứu các văn bản, quy định của cấp trên và của nhà trường về sử dụng mạng xã hội.

Đoàn thanh niên, hội sinh viên cần xây dựng những nội dung và hình thức giáo dục phong phú, sinh động, không chỉ tuyên truyền, cổ động suông mà phải mang lại hiệu quả cao trong khuyến khích, động viên sinh viên tham gia thực chất. Đoàn thanh niên, hội sinh viên cần tăng cường và đổi mới nội dung, hình thức tổ chức các hoạt động giải trí mang tính giáo dục để hút sinh viên tham gia hoạt động lành mạnh. Đoàn thanh niên, hội sinh viên Trường ĐHKHT - ĐHDN cần học hỏi, nắm bắt và làm chủ công nghệ thông tin và mạng xã hội, có khả năng tổ chức và tập hợp sinh viên, khai thác tối đa lợi ích từ mạng xã hội vào hoạt động của mình, góp phần quan trọng vào công tác bồi dưỡng, giáo dục, rèn luyện, xây dựng văn hóa ứng xử của sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Ba là, từ phía nhà trường cần đổi mới và nâng cao hiệu quả công tác tuyên truyền, giáo dục tư tưởng - chính trị, chủ động cung cấp thông tin, định hướng tư tưởng cho sinh viên trước tác động của mạng xã hội.

Với mục tiêu “giáo dục con người Việt Nam phát triển toàn diện và phát huy tốt nhất tiềm năng, khả năng sáng tạo của mỗi cá nhân, yêu gia đình, yêu Tổ quốc, yêu đồng bào, sống tốt và làm việc hiệu quả” [11], mọi hoạt động thông tin tuyên truyền, giáo dục phải hướng đến mục tiêu không ngừng bồi dưỡng, nâng cao bản lĩnh chính trị, lập trường cách mạng, tinh thần cảnh giác mọi tình huống, luôn có thái độ, hành vi đúng đắn khi tham gia vào môi trường mạng.

Công tác giáo dục, tuyên truyền phải làm rõ: Âm mưu, sử dụng mạng truyền thông xã hội để tác động tâm lý sinh viên; Các thủ đoạn đã, đang và được các thế lực thù địch sử dụng để lôi kéo, kích động nhân dân nói chung và sinh viên nói riêng; Khuyến cáo sinh viên cảnh giác cao độ với thông tin truyền tải trên các trang mạng xã hội. Trong tuyên truyền phải đưa ra những bằng chứng thực tiễn và phân tích làm rõ bản chất, mục đích cốt lõi của các thế lực thù địch chống phá sự nghiệp cách mạng nước ta, hoặc qua những ví dụ cụ thể trong thời gian nước ta và thế giới đang chống chọi với dịch bệnh (Covid - 19), nhiều thông tin sai sự thật của những cá nhân, tổ chức đã làm hoang mang dư luận, ảnh hưởng đến công tác chống dịch... Bên cạnh đó, chủ động trong cung cấp đầy đủ thông tin chính thống giữ vị trí đặc biệt quan trọng, là yếu tố tiên quyết định hướng tư tưởng cho sinh viên và là điều kiện, cơ sở để đập tan các luận điệu xuyên tạc của kẻ thù. Đặc biệt, cần thường xuyên đưa những thông tin

chính xác, kịp thời chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách pháp luật của nhà nước, vừa kịp thời vạch rõ âm mưu, thủ đoạn, cách thức của các thế lực thù địch chống phá trên Internet cho cán bộ, sinh viên, khắc phục tình trạng nhiễu thông tin dẫn đến hoang mang, nảy sinh tư tưởng tiêu cực. Đối với sinh viên, mọi công tác liên quan đến học tập, rèn luyện cần được công khai, minh bạch. Tạo mọi điều kiện để sinh viên hoàn thành chương trình học tập, rèn luyện. Ban giám hiệu trường là người đứng đầu và có vai trò quyết định đến kết quả xây dựng môi trường văn hóa, đạo đức, là chủ thể hướng dẫn, uốn nắn các hành vi ứng xử có văn hóa, đạo đức trong mối quan hệ của sinh viên, tổ chức duy trì, quản lý hoạt động giáo dục, đào tạo theo chức trách, nhiệm vụ, tạo bầu không khí dân chủ trong nhà trường.

Bốn là, sinh viên cần tự mình nâng cao nhận thức về ảnh hưởng hai mặt của mạng xã hội đến văn hóa ứng xử, từ đó chủ động đề cao trách nhiệm học tập, phấn đấu rèn luyện, hoàn thiện năng lực ứng xử cá nhân

Đây là giải pháp có ý nghĩa quan trọng quyết định đến chất lượng, hiệu quả trong xây dựng văn hóa của sinh viên trên mạng xã hội, cơ sở của giải pháp này xuất phát từ mối quan hệ giữa nhận thức với hoạt động cải tạo thế giới khách quan của con người. Thực chất của việc tự nâng cao nhận thức là quá trình sinh viên chủ động học tập, bổ sung kiến thức, tiếp nhận thông tin từ mạng xã hội một cách khoa học, khai thác tối đa ưu thế của mạng xã hội nhằm phục vụ cho học tập, phân biệt được những thông tin xấu, độc từ không gian mạng. Từ nhận thức đúng và đủ, sinh viên sẽ nỗ lực và tự giác hơn trong việc lựa chọn nội dung truy cập mạng xã hội phù hợp, phân bổ thời gian hợp lý, từ đó sẽ đấu tranh với chính mình để chiến thắng những thói hư, tật xấu, nhất là những tác động tiêu cực và đầy cám dỗ của môi trường mạng.

Hiện nay, mạng xã hội ngày càng phát triển, ảnh hưởng của nó đến sinh viên ngày càng tăng, nhưng hiện tại các trường đại học nói chung và Trường ĐHKHT - ĐHTN nói riêng có rất ít nội dung giảng dạy về môi trường mạng, đặc biệt là mạng xã hội. Tuy nhiên, tác dụng tốt xấu của mạng xã hội không chỉ phụ thuộc vào chính nó mà còn phụ thuộc vào chủ thể khai thác và sử dụng nó. Nếu chủ thể có trình độ, có bản lĩnh, có phương pháp khai thác, sử dụng hiệu quả mạng xã hội để phục vụ cho quá trình học tập và công việc của mình thì mạng xã hội sẽ là người bạn đồng hành tốt, là cung cụ hữu ích giúp các “cư dân mạng” nâng cao trình độ, cập nhật tri thức, hình thành cách nghĩ, cách làm chủ động, sáng tạo, xây dựng thái độ, tình cảm tích cực, năng động, sáng tạo, khuyến khích ý chí vươn lên, dám nghĩ, dám làm... Ngược lại, nếu chủ thể trình độ kém, bản lĩnh không vững vàng, không thành thạo kỹ năng sử dụng, mạng xã hội sẽ là một “cạm bẫy” chứa đựng nhiều thông tin xấu độc hại ảnh hưởng xấu đến tình cảm, thái độ, hành vi của người dùng và có thể dẫn con người đến những bình luận, lời nói, việc làm trái với chuẩn mực đạo đức và những hành vi vi phạm pháp luật.

3. Kết luận

Trong thời gian gần đây, dưới những tác động tiêu cực từ môi trường mạng, văn hóa ứng xử trên mạng xã hội đang trở thành vấn đề gây bất an cho toàn xã hội nói chung và sinh viên các trường đại học nói riêng trong đó có Trường ĐHKHT - ĐHTN. Tuy nhiên, việc kiểm tra, giám sát không hề đơn giản cả về phương pháp, công nghệ, nguồn lực cũng như các chế tài, quy định của pháp luật. Do đó, để quản lý văn hóa ứng xử trên mạng xã hội của sinh viên hiện nay cần phải sử dụng linh hoạt các hình thức, biện pháp giáo dục, rèn luyện gắn với quản lý sinh viên. Trong đó, phải coi trọng các biện pháp giáo dục thông qua quá trình sư phạm, hoạt động tuyên truyền, giáo dục của các tổ chức trong nhà trường; Tận dụng tối đa các phương tiện hiện đại để tăng tính hiệu quả của các hình thức, biện pháp giáo dục, rèn luyện, quản lý sinh viên; Kiên quyết đấu tranh với những biểu hiện rập khuôn, máy móc và buông lỏng công tác giáo dục văn hóa ứng xử cũng như công tác quản lý sinh viên. Từ đó những biện pháp đó sẽ tạo sự chuyển biến trong nhận thức và hành động của sinh viên trong văn hóa ứng xử trên mạng xã hội một cách đúng đắn và chuẩn mực hơn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Phạm Hồng Tung, *Thanh niên và lối sống của thanh niên Việt Nam trong quá trình đổi mới và hội nhập quốc tế*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
- [2] Nguyễn Văn Ty, *Xây dựng văn hóa ứng xử trên mạng xã hội*, *Tạp chí Lý luận Chính trị*, số 8, 2019, tr.100 -105.
- [3] Tang JH, Chen MC, Yang CY, Chung TY, Lee YA (2016), “Personality traits, interpersonal relationships, online social support, and Facebook addiction”, *Telematics Inform*, 33(1), 2016, 102–108.
- [4] Hà Thị Bích Thủy, “Đấu tranh phòng chống diễn biến hòa bình trên lĩnh vực tư tưởng văn hóa trong sinh viên hiện nay”, *Tạp chí Lý luận Chính trị*, Số 11, 2020, tr. 96-101.
- [5] Trịnh Hòa Bình, Lê Thế Linh, Phan Quốc Thắng, “Thực trạng sử dụng mạng xã hội trực tuyến và một số gợi ý về chính sách”, *Tạp chí Khoa học Công nghệ Việt Nam*, Số 2 (12), 2015, tr.41 – 48.
- [6] Quốc hội, “*Luật số 24/2018/QH14, Luật An ninh mạng*”, [thuvienphapluat.vn](https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Cong-nghe-thong-tin/Luat-an-ninh-mang-2018-351416.aspx), 2018, [Online] <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Cong-nghe-thong-tin/Luat-an-ninh-mang-2018-351416.aspx>, 21/6/2022.
- [7] Chính phủ, “*Nghị định số 15/2020 – CP*”, [vanban.chinhphu.vn](http://vanban.chinhphu.vn/portal/page/portal/chinhphu/hethongvanban?class_id=1&_page=22&mode=detail&document_id=199053), 2020, [Online], http://vanban.chinhphu.vn/portal/page/portal/chinhphu/hethongvanban?class_id=1&_page=22&mode=detail&document_id=199053, 21/6/2022.
- [8] Bộ thông tin và truyền thông, “*Quyết định số 874/QĐ/BTTTT*”, [thuvienphapluat.vn](https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Cong-nghe-thong-tin/Quyết-dinh-874-QĐ-BTTTT-2021-Bo-Quy-tac-ung-xu-tren-mang-xa-hoi-478154.aspx), 2021, [Online], <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Cong-nghe-thong-tin/Quyết-dinh-874-QĐ-BTTTT-2021-Bo-Quy-tac-ung-xu-tren-mang-xa-hoi-478154.aspx>, 21/6/2022.
- [9] Peter Townsend, *Mặt trái của công nghệ*, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, 2016.
- [10] Đảng ủy Trường Đại học Kinh tế (2020), *Tài liệu Đại hội Đại biểu Đảng bộ Trường Đại học Kinh tế lần thứ VIII, nhiệm kỳ 2020 – 2025*, Đà Nẵng.
- [11] Ban chấp hành trung ương, “*Nghị quyết hội nghị trung ương 8, khóa XI về đổi mới căn bản giáo dục và đào tạo*”, [thuvienphapluat.vn](https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Thuong-mai/Nghi-quyet-29-NQ-TW-nam-2013-doi-moi-can-ban-toan-dien-giao-duc-dao-tao-hoi-nhap-quoc-te-212441.aspx), 2013, [Online], <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Thuong-mai/Nghi-quyet-29-NQ-TW-nam-2013-doi-moi-can-ban-toan-dien-giao-duc-dao-tao-hoi-nhap-quoc-te-212441.aspx>